

POSTANOWIENIE

Dnia 8 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania K.G.
przeciwko Dyrektorowi Wojskowego Biura Emerytalnego w Gdańsku
o prawo do wojskowej renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 listopada 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 7 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa upr. 733/21,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
odstępując od obciążania odwołującego się zwrotem kosztów
postępowania kasacyjnego na rzecz organu rentowego.**

(I.T.)

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 10 lutego 2021 r., VII U upr. 3009/20, oddalił odwołanie od decyzji z dnia 9 września 2020 r. Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w Gdańsku odmawiającej K.G. prawa do wojskowej renty rodzinnej.

Wyrokiem z dnia 7 czerwca 2022 r., III AUa upr. 733/21, Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku oddalił apelację wnioskodawcy oraz zasądził od niego na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wraz z

ustawowymi odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego od dnia uprawomocnienia się tego orzeczenia do dnia zapłaty.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego, to jest art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez jego błędną wykładnię, która doprowadziła Sąd do stwierdzenia, że niezdolność do pracy oraz samodzielnej egzystencji skarżącego musiała powstać w okresach, o których mowa w punktach 1 i 2 tego przepisu.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił istnieniem zagadnienia prawnego, które powoduje rozbieżność w orzecznictwie i wymaga jasnej, ostatecznej wykładni prawa, która budzi poważne wątpliwości. W ocenie skarżącego w art. 68 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w sposób jednoznaczny rozróżniono dwie sytuacje: (-) gdy uprawniony stał się całkowicie niezdolny do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, oraz (-) gdy uprawniony stał się całkowicie niezdolny do pracy. Dla tego drugiego przypadku ustawodawca wskazuje okres, w którym ta niezdolność musiała powstać, a który został określony w pkt 1 i 2 tego przepisu. Zdaniem skarżącego uprawnienie do renty rodzinnej przysługuje mu bez względu na czas powstania u niego niezdolności do pracy oraz do samodzielnej egzystencji. Powołał przy tym orzecznictwo mające odzwierciedlać zaprezentowaną przez niego wykładnię, to jest wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., I UK 99/05, LEX nr 181551, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 lutego 2001 r., III AUa 1750/00, LEX nr 54821 oraz powołał się na poglądy przeciwne wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2006 r., II UZP 10/06 oraz złożone do niego zdanie odrębne.

Mając na uwadze powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i jego zmianę przez zmianę decyzji, która będzie stwierdzać, że posiada on prawo do renty rodzinnej zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania; przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c., gdyż w sprawie istnieje istotne zagadnienie prawne, a także istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości

oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów; przedstawienie na podstawie art. 82 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów; nadanie na podstawie art. 87 § 1 zd. 2 ustawy o Sądzie Najwyższym uchwale mocy zasady prawnej; zasądzenie od organu na rzecz ubezpieczonego kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych oraz potraktowanie - na wyraźną prośbę ubezpieczonego - w celu lepszego zrozumienia kontekstu sprawy jako integralnej części skargi oświadczenia ubezpieczonego z załącznikami.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż nie zostały spełnione przesłanki z art. 398⁹ § 1 k.p.c.; oddalenie skargi kasacyjnej - w przypadku przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymagania formalne skargi kasacyjnej, powinna ona zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście - biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria - istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego.

Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Skarżący opiera swój wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na potrzeby rozstrzygnięcia występującego w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzeby wykładni przepisów prawnych. W przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w judykaturze oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że ma ono znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Wskazanie zagadnienia prawnego

uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11, z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Niewystarczające jest więc samo sformułowanie zagadnienia prawnego, bez przedstawienia jurydycznej argumentacji służącej wykazaniu, że zagadnienie to rzeczywiście występuje i wymaga wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II UK 311/09, LEX nr 604212).

Z kolei, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłyby odmiennie wykładany. Wypada również dodać, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego

poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Należy w związku z tym zwrócić uwagę, że w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 29 września 2006 r., II UZP 10/06 (OSNP 2007 nr 5-6, poz. 75) (skarżący mylnie kwalifikuje to orzeczenie jako wyrok) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że dziecko, które stało się całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji po osiągnięciu wieku określonego w art. 68 ust. 1 pkt 1 lub 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) nie nabywa prawa do renty rodzinnej na podstawie art. 68 ust. 1 pkt 3 tej ustawy.

Pogląd powyższy został utrwalony w późniejszym orzecznictwie, w szczególności w wyroku z dnia 18 lipca 2018 r., III UK 103/17 (LEX nr 2558508), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że powiązanie prawa do renty rodzinnej z ubezpieczeniem społecznym polega na tym, że osoba, po śmierci której powstaje to prawo, musi mieć odpowiednio długi okres ubezpieczenia albo po osiągnięciu takiego okresu korzystać ze świadczeń z tego ubezpieczenia - emerytury lub renty. Ubezpieczenie społeczne obejmuje także członków rodziny ubezpieczonego w postaci prawa do renty rodzinnej w razie jego śmierci, jednak tylko tych, co do których na zmarłym ciążył ustawowy obowiązek ich utrzymania, a którzy nie mieli możliwości zgłoszenia się do własnego ubezpieczenia. Z tego względu cechą istotną (relewantną) osób, które stały się całkowicie niezdolne do pracy i niezdolne do samodzielnej egzystencji oraz całkowicie niezdolne do pracy bez niezdolności do samodzielnej egzystencji przed osiągnięciem wieku określonego w art. 68 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jest niemożność podjęcia i wykonywania pracy zarobkowej lub innej działalności stanowiącej tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym, a w konsekwencji uzyskania prawa do własnego świadczenia rentowego z tytułu niezdolności do pracy.

Przedstawione wykładnia nie była podważana ani w orzecznictwie, ani w literaturze, w związku z tym nie zachodzą podstawy do przyjęcia odmiennego zapatrywania i w związku z tym przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o powoływane przez skarżącego przesłanki.

Mając na uwadze powyższe w oparciu o art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

(I.T.)

[ms]